

Nadzor banaka ESB-a: procjena rizika za 2019.

1. Uvod

Utvrđivanje i procjena rizika s kojima se suočavaju nadzirani subjekti ključni su za uspješnu provedbu nadzora banaka. Analiza rizika također je osnova za određivanje [nadzornih prioriteta](#) u sklopu redovitog strateškog planiranja.

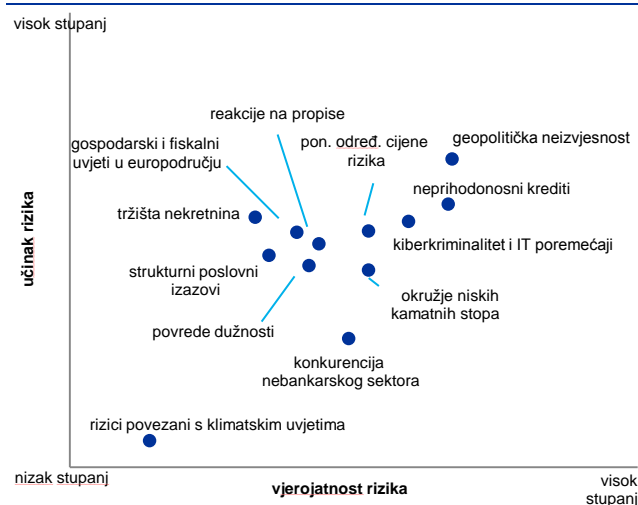
Nadzor banaka ESB-a utvrđuje i procjenjuje rizik na godišnjoj osnovi, u bliskoj suradnji s nacionalnim nadležnim tijelima. Analiza se zasniva na podacima širokog kruga davatelja, uključujući zajedničke nadzorne timove te horizontalne mikrobonitetne i makrobonitetne funkcije kao i na informacijama dobivenim u razgovorima s bankama i drugim nadležnim tijelima.

2. Karta rizika jedinstvenog nadzornog mehanizma za 2019.

Najvažniji rezultati procjene rizika prikazani su na karti rizika jedinstvenog nadzornog mehanizma (SSM) (vidi Sliku 1.). Na karti su prikazani glavni čimbenici rizika za bankovni sustav europodručja tijekom razdoblja od dvije do tri godine te dimenzije vjerojatnosti i učinka. Čimbenici rizika ne bi se trebali promatrati izolirano jer mogu aktivirati i pojačavati jedni druge. Na karti rizika SSM-a predočena je ukupna slika europodručja i istaknuti su samo glavni čimbenici rizika. Nije joj svrha prikazati sve rizike s kojima se nadzirane banke suočavaju.

Slika 1.

Karta rizika SSM-a za 2019.

Izvori: ESB i nacionalna nadležna tijela

Tri su najvažnija čimbenika rizika za bankovni sustav europodručja: geopolitička neizvjesnost, razina neprihodonosnih kredita i mogućnost njihova rasta te kiberkriminalitet i poremećaji u informacijskoj tehnologiji. Nakon njih slijede ponovno određivanje cijene rizika na financijskim tržištima, okružje niskih kamatnih stopa i reakcije banaka na propise.

Rizici koji proizlaze iz gospodarskih i fiskalnih uvjeta u europodručju uvelike su se smanjili u odnosu na prošlu godinu, ponajviše zahvaljujući povoljnom cikličkom zamahu. Međutim, povećala se geopolitička neizvjesnost i rizici povezani s ponovnim određivanjem cijene rizika na financijskim tržištima. Napredak u digitalizaciji povećava rizike povezane sa zastarjelim informacijskotehnološkim sustavima banaka i kibernetičkim napadima.

3. Glavni čimbenici rizika

Geopolitička neizvjesnost sve je veći rizik za globalna financijska tržišta i gospodarske izgleda u europodručju. U nekim državama europodručja u posljednje vrijeme raste politička neizvjesnost. Kad je riječ o Brexitu, pitanja konačnog oblika prijelaza i sporazuma o povlačenju još su otvorena. Banke i nadzorna tijela trebaju nastaviti s planiranjem i pripremama za nepredviđene situacije, vodeći pritom računa o svim mogućim scenarijima. Zabrinutost glede Brexita obuhvaća raznovrsne rizike, kao što su rizici povezani s kontinuitetom poslovanja i prijelazom, rizici povezani s kontinuitetom ugovora, rizici regulatorne arbitraže koji se odnose na regulatorne razlike među državama ili rizici za nastanak makroekonomskih posljedica. Postoji ograničen rizik da će se osjetno poremetiti pristup financijskim uslugama za europodručje, ali moguća rascjepkanost sektora financijskih usluga mogla bi ograničiti njegovo djelovanje. Nadalje, povećala se zabrinutost u vezi s jačanjem trgovinskog protekcionizma. Dosad uvedene carine trebale bi imati prilično ograničene izravne makroekonomske učinke na europodručje, ali svaka eskalacija trgovinskih sporova uzrokovala bi velik rizik. Osim toga, nepovoljna kretanja u nekim zemljama s tržištima u nastajanju mogla bi negativno utjecati na makroekonomsko okružje u europodručju ili na financijska tržišta. Naposljetku, dodatna ranjivost proizlazi iz globalne regulatorne rascjepkanosti.

Iako se kvaliteta imovine znatno poboljšala u posljednjih nekoliko godina, **visoke razine neprihodonosnih kredita** i nadalje su problem za velik broj institucija u europodručju. U sklopu uputa o neprihodonosnim kreditima zatraženo je od banaka s visokim razinama neprihodonosnih kredita da odrede strategije za rješavanje tog pitanja. Zahvaljujući dosad poduzetim aktivnostima ostvaren je znatan napredak u smanjenju razine neprihodonosnih kredita, pa je udio neprihodonosnih kredita značajnih institucija u ukupnim kreditima smanjen sa 8 %, koliko je iznosio 2014., na 4.9 % u četvrtom tromjesečju 2017. Unatoč tomu, sadašnja agregatna razina neprihodonosnih kredita i nadalje je visoka u odnosu na međunarodne standarde i zato su potrebni daljnji naponi kako bi se na odgovarajući način riješilo pitanje neprihodonosnih kredita u europodručju. Visoke razine neprihodonosnih kredita

opterećuju bilance banaka te njihovu profitabilnost i kapital.¹ Stoga rješavanje pitanja naslijeđenih neprihodonosnih kredita, uključujući praćenje napretka koji banke ostvaruju u smanjenju njihove razine, i nadalje spada u glavne prioritete europskog nadzora banaka.

Nadalje, kontinuirana potraga za prinosima mogla bi **povećati mogućnost porasta razine neprihodonosnih kredita**. Banke iz europodručja izvjestile su o ublažavanju standarda odobravanja kredita za kredite poduzećima i stambene kredite kućanstvima u prvom tromjesečju 2018.² Osim toga, čini se da se zajmodavci okreću rizičnijim sektorima. Nakon velikog smanjenja zabilježenog tijekom globalne financijske krize, odobravanje kredita s financijskom polugom u europodručju ponovno je snažno poraslo, s tim da krediti koji se odobravaju uz manje restriktivne uvjete čine oko dvije trećine ukupnog iznosa tih kredita. Nadalje, neke banke iz europodručja izvješćuju o velikom porastu neosiguranih kredita kućanstvima.

Kiberkriminalitet i poremećaji u informacijskoj tehnologiji sve su veći izazov za banke i upućuju na potrebu njihova ulaganja u informacijskotehnološke sustave. Banke su pod sve većim pritiskom da moderniziraju svoju temeljnu informacijskotehnološku infrastrukturu kako bi mogle pojednostavniti svoje strukture, smanjiti troškove, poboljšati kvalitetu iskustva klijenata i postati učinkovitije te kako bi mogle konkurirati financijskotehnološkim / velikim tehnološkim poduzećima. Banke se suočavaju i sa sve brojnijim kiberopasnostima. Kiberincidenti mogu uzrokovati financijske gubitke i daljnje neizravne posljedice, mogu štoviše imati i sistemski utjecaj, iako značajne institucije dosad nisu prijavile nijedan veći incident te vrste. Međutim, u nekim su slučajevima dijelovi internih sustava banaka navodno neko vrijeme bili ugroženi dok se nije otkrio upad u sustav, a u takvim situacijama zlonamjerni akteri mogu počinuti veliku štetu.

Rizik naglog i znatnog **ponovnog određivanja cijene rizika na financijskim tržištima** od prošle se godine povećao. Nastavlja se globalna potraga za prinosima, a pogoduju joj dobri globalni gospodarski uvjeti i izgledi te izdašna likvidnost. To je utjecalo na daljnje povećanje vrednovanja imovine, čiji se porast primjećuje u nekim tržišnim segmentima, a osobito na tržištu vlasničkih vrijednosnih papira u SAD-u. Premije za rizik istodobno su ostale potisnute. Tržišna previranja povezana s naglim povećanjem kolebljivosti cijena američkih vlasničkih vrijednosnih papira u veljači 2018. pokazala su osjetljivost raspoloženja tržišta, ali i njegovu sposobnost za brzu prilagodbu. To su pokazale i napetosti na talijanskom tržištu državnih vrijednosnih papira uzrokovane političkim pritiscima u Italiji u svibnju 2018., koje su utjecale i na neke prinose na državne obveznice i cijene vlasničkih vrijednosnih papira banaka u europodručju. Povećani geopolitički rizici mogu povećati rizik za moguće ponovno određivanje cijene rizika. Na banke bi se to uglavnom odrazilo preko njihovih držanja financijskih instrumenata koji se priznaju po fer vrijednosti, zahtjeva za kolateralom i troškova koje bi snosile radi povećanja kapitala i likvidnosti. No ponovno određivanje cijene rizika moglo bi imati i drugi krug učinaka zbog nepovoljnog djelovanja na

¹ U dokumentu [Upute bankama o neprihodonosnim kreditima, ESB, ožujak 2017.](#) možete pronaći informacije o negativnom učinku neprihodonosnih kredita na bankovno kreditiranje.

² Vidi [anketu o kreditnoj aktivnosti banaka u europodručju](#).

makroekonomske i fiskalne uvjete u erupodručju. Nadalje, u krajnjem slučaju, ako se veće ponovno određivanje cijene rizika bude podudaralo s drugim važnim događajima, moglo bi također ugroziti **solventnost središnjih drugih ugovornih strana** i time stvoriti sistemski rizik.³

Višegodišnje razdoblje **niskih kamatnih stopa** rezultiralo je pritiskom na kamatne marže banaka i potaknulo promjene u ponašanju njihovih klijenata, što je utjecalo na strukturu bilanci banaka.⁴ Ukupan neto kamatni prihod (NKP) banaka u erupodručju bio je prilično otporan tijekom protekle godine, ali neto kamatni prihodi banaka s određenim poslovnim modelima znatno su se smanjili. Prognozira se porast ukupnog neto kamatnog prihoda u 2019. i 2020., potaknut povećanjem obujma i poboljšanjem marži. Unatoč tomu, mnoge značajne institucije očekuju da će im dobit ostati niska sljedećih nekoliko godina.

Budući da se većina **regulatornih inicijativa** iz razdoblja poslije krize sada privodi kraju, tempo regulatorne reforme ponešto se usporio. No još ima propisa koje treba uvesti u pravo EU-a. Iako se regulatorna neizvjesnost smanjila, banke trebaju nastaviti prilagođavati svoje poslovne modele da bi mogle poslovati u novom okružju. Stroži propisi pomažu očuvanju otpornog i stabilnog bankovnog sustava u kratkoročnom i dugoročnom razdoblju. U kratkoročnom razdoblju, međutim, mogu dovesti u pitanje profitabilnost banaka i uzrokovati rizike za bankarski sektor. Na primjer, postoji mogućnost da se banke ne prilagode na vrijeme ili da odgode strateške odluke i ulaganja.

Znatno poboljšani **izgledi za gospodarski rast** u erupodručju podupiru smanjenje rizika za bankarski sektor. Unatoč prognoziranom nastavku gospodarskog rasta u srednjoročnom razdoblju, povećava se ranjivost uzrokovana slabim izgledima za rast potencijalne proizvodnje jer bi manjkovi u ponudi radne snage i proizvodna ograničenja mogli usporiti trenutačni rast, a provedbu strukturnih reformi u državama erupodručja treba ubrzati. **Održivost duga javnog sektora** u erupodručju u prosjeku se poboljšala, uglavnom zbog rasta BDP-a. Bez obzira na trenutačni ciklički oporavak neravnoteže stanja i nadalje su u nekoliko država povećane, što uzrokuje ranjivost tih država u odnosu na ponovno određivanje cijene rizika države.

Odobranje kredita za **stambene nekretnine**, aktivnost koja je 2017. činila oko 40 % BDP-a erupodručja, i nadalje je najvažnija aktivnost banaka iz erupodručja. Trendovi stambenog kreditiranja na razini erupodručja od prošle su godine stabilni i blago pozitivni. Međutim, zbog područja ranjivosti neke su banke iz erupodručja i nadalje izložene rizicima. U mnogim državama erupodručja dužnici se u posljednje vrijeme sve češće odlučuju za kraća razdoblja fiksiranja kamatne stope. Time se kamatni rizik prenosi na dužnike, a kreditni rizik za banke raste ako se povećaju kamatni troškovi dužnika. Osim toga, visoka ili povećana zaduženosti dužnika dovodi u pitanje njihovu sposobnost otplate kredita kad se ciklus promijeni. Omjeri

³ Na ovogodišnjoj karti rizika SSM-a čimbenik rizika za «solventnost središnje druge ugovorne strane» pripojen je «ponovnom određivanju cijene rizika na financijskim tržištima».

⁴ Na promjenu oblika izloženosti banaka kretanjima kamatnih stopa utječu, među ostalim, preusmjerenje s oročenih depozita na depozite po viđenju, učestalije ranije otplate stambenih kredita i činjenica da su kupci stambenih nekretnina skloniji fiksnim nego promjenjivim kamatnim stopama.

pokrivenosti kredita vrijednošću kolaterala i nadalje su visoki, što znači da bi nastanak statusa nepodmirenja obveza mogao prouzročiti velike gubitke. Postoji mogućnost da je djelomično ublažavanje standarda odobravanja kredita u vezi s omjerima pokrivenosti kredita vrijednošću kolaterala i pokrivenosti otplate duga prihodima za nove kredite uzrokovalo povećanje kreditnog rizika.

Banke u sklopu SSM-a izložene su određenom broju daljnjih rizika koji zahtijevaju nadzornu kontrolu:

- **Rizik povrede dužnosti:** iako se gubici povezani s rizicima povrede dužnosti smanjuju, broj rizičnih događaja te vrste bio je veći u 2017. Stroži propisi o zaštiti podataka i kontinuirana potraga za prinosima mogli bi uzrokovati još više rizičnih događaja te vrste.
- **Strukturni poslovni izazovi** odnose se na strukturne slabosti u poslovnom okružju banaka u sklopu SSM-a te na negativan utjecaj rigidnosti troškovne strukture banaka na njihovu učinkovitost. Bankovni sustav europodručja još nije u cijelosti integriran. To bi moglo otežati prekograničnu konsolidaciju ili optimalnu raspodjelu kapitala i likvidnosti te onemogućiti banke iz europodručja da u potpunosti iskoriste ekonomije razmjera, što bi za posljedicu moglo imati stvaranje nejednakih uvjeta u EU-u i u međunarodnim okvirima.
- **Konkurencija nebankarskog sektora** raste jer na kreditna tržišta ulaze financijskotehnoška poduzeća, osiguravatelji i druga poduzeća. Međutim, čini se da je njezin utjecaj na kreditne marže zasad ograničen i očekuje se da će tijekom razdoblja procjene rizika ostati nizak. Zabrinutost uzrokuje i moguće povećanje konkurencije velikih tehnoloških poduzeća koja imaju pristup golemim bazama podataka o klijentima i mogu se uključiti u sektor financijskih usluga.
- **Rizici povezani s klimatskim uvjetima** ne ugrožavaju financijsku stabilnost u europodručju u kratkoročnom razdoblju. Međutim, mogu imati neizravan, ali važan utjecaj na banke zbog učestalijih i oštrijih klimatskih promjena ili kontinuiranog prijelaza na gospodarstvo s niskim udjelom ugljika. Klimatske pojave mogu uzrokovati razaranja u poslovnim sektorima kojima su banke izložene (npr. u poljoprivrednom sektoru) ili uništiti njihov kolateral. Nadalje, prijelaz na gospodarstvo s niskim udjelom ugljika može utjecati na neke gospodarske sektore (npr. na poduzeća koja proizvode fosilna goriva, energetski intenzivne sektore, komunalna, transportna ili građevinarska poduzeća). Banke zato trebaju poduzeti odgovarajuće mjere kako bi upravljale svojim izloženostima prema takvim sektorima.

© Europska središnja banka, 2018

Poštanska adresa

60640 Frankfurt na Majni, Njemačka

Telefon +49 69 1344 0

Mrežne stranice

www.ecb.europa.eu

Sva prava pridržana. Dopušta se reprodukcija u obrazovne i nekomercijalne svrhe uz navođenje izvora.

Objašnjenje terminologije i pokrata možete pronaći u [Pojmovniku SSM-a](#).